

Кравець Віталій Михайлович,
*професор кафедри теорії, історії та
філософії права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасну епоху називають ерою інформації або інформаційним суспільством, де інформація стала одним з ключових ресурсів розвитку держави та суспільства. Впровадження інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя істотно підвищило залежність безпеки держави, суспільства та кожної конкретної людини від надійності функціонування інформаційної інфраструктури, достовірності інформації, що використовується, її захищеності від несанкціонованої модифікації, а також протиправного доступу до неї. Потреби сучасної людини суттєво змінилися і розширилися, зріс попит на інформаційну безпеку для особистісної реалізації в умовах сучасних глобалізаційних викликів.

У нинішніх реаліях саме розвиток інформаційних технологій, рівень інформаційної безпеки та міжнародна інформаційна безпека визначатимуть місце держави на міжнародній арені. Найближчим часом залежність усіх сфер діяльності суспільства та держави від інформаційних систем буде тільки зростати і потребувати підвищення якості технологій [1, с. 61].

Україна, як і більшість країн світу, стикається з різноманітними викликами в цій сфері – від кібератак та шпигунства до поширення недостовірної інформації та втручання у внутрішні справи [2, с. 9]. Щоб вистояти в таких умовах перед дезінформацією та маніпуляціями, які вміло застосовують, насамперед, російські ЗМІ, і яка розповсюджується за допомогою соцмереж та інших комунікаційних каналів, кожній державі необхідна консолідація, довіра до влади, а з боку держави – широкомасштабна інформаційна політика швидкого реагування із застосуванням сучасних технологій. При цьому, громадяни повинні правильно фільтрувати інформацію, критично мислити, аналізувати, звертати увагу на джерела інформації, власників медіа, оскільки в міру збільшення усвідомлення маніпуляція зменшується.

Відповідно до Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [3].

У Стратегії інформаційної безпеки дається визначення поняттю «інформаційна безпека України» як складової частини національної безпеки України, стану захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєвоважливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існування ефективної системи захисту і протидії нанесенню шкоди через

поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом [4].

Таким чином, інформаційну безпеку треба розуміти як стан, при якому за допомогою національних та міжнародних ресурсів забезпечується захист від інформаційного впливу на свідомість особи та суспільства, унеможлиблюється інформаційний вплив на прийняття рішень державними інститутами, а також недоторканість приватних і державних цифрових баз даних, можливість їх швидкого відновлення у випадку протиправного посягання і забезпечення покарання зловмисників [5, с. 244].

Щодо принципів інформаційної безпеки, варто зазначити, що законодавство України на сьогоднішній не містить їх переліку [6, с. 53]. Проте, відповідно до ст. 3 проекту Закону України «Про засади інформаційної безпеки України», основними принципами забезпечення інформаційної безпеки України є [7]:

- верховенство права;
- пріоритетність захисту прав і свобод людини і громадянина в інформаційній сфері;
- своєчасність і адекватність заходів захисту життєвоважливих національних інтересів України від реальних і потенційних загроз інформаційній безпеці;
- свобода збирання, зберігання, використання та поширення інформації;
- достовірність, повнота та неупередженість інформації;
- захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя;
- обмеження доступу до інформації виключно на підставі закону;
- гармонізація особистих, суспільних і державних інтересів, відповідальність всього Українського народу за забезпечення інформаційної безпеки;
- розмежування повноважень, взаємодія та відповідальність державних і недержавних суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки;
- пріоритетність розвитку національних інформаційних технологій, ресурсів, продукції та послуг;
- можливість задіяння в інтересах забезпечення інформаційної безпеки України систем і механізмів міжнародної та колективної безпеки;
- гармонізація інформаційного законодавства з нормами міжнародного права і правовими актами Європейського Союзу.

Досвід світової спільноти вказує на те, що ефективне вирішення питань захисту інформації, яка обертається у інформаційно-телекомунікаційних системах, та забезпечення надійного захисту цих систем від злочинних посягань, включаючи атаки з-за кордону, можливе тільки за умови створення комплексних систем захисту. Ці системи мають інтегрувати правові, організаційні, інженерні та технічні заходи разом із програмними засобами захисту.

Центральну роль у системі управління інформаційною безпекою в Україні відіграє Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, яка

координує заходи з криптографічного та технічного захисту інформаційних ресурсів, забезпечуючи надійний зв'язок між органами державної влади та інтегрований захист інформаційних систем [8].

Ефективне державне управління інформаційною безпекою вимагає координації та співпраці між різними органами державної влади, правоохоронними органами, громадськими організаціями та приватним сектором, що дозволить обмінюватися інформацією, координувати заходи з реагування на загрози та вдосконалювати практики інформаційної безпеки. Держава повинна встановлювати та забезпечувати стандарти безпеки інформаційних систем, просувати культуру кібербезпеки, здійснювати моніторинг кіберзагроз і реагувати на них, а також сприяти розвитку кадрового потенціалу у сфері кібербезпеки.

Вивчення міжнародного досвіду дозволяє прийти до висновку, що Україні варто адаптувати найефективніші практики та інструменти забезпечення інформаційної безпеки, враховуючи свої унікальні характеристики та виклики. Серед ключових напрямів, на які варто звернути увагу для забезпечення надійної інформаційної безпеки держави в сучасних умовах, – інтеграція світових стандартів, створення внутрішньої нормативно-правової бази, посилення взаємодії державних і приватних структур, підвищення інформаційної грамотності населення [6, с. 56].

Погоджуємося з думкою Терзі О.О., що інформаційну безпеку можна гарантувати лише завдяки міжнародній співпраці, оскільки комунікаційні мережі мають глобальний характер. У зв'язку з цим, необхідно посилити відносини України з іншими державами та міжурядовими організаціями щодо забезпечення правової безпеки інформації.

Список використаних джерел

1. Фокіна-Мезенцева К. Інформаційна безпека у глобальному суспільстві. *Вісник КНТЕУ*. 2021. № 5. С. 61–71.
2. Шевчук М.О. Система управління інформаційною безпекою в контексті сучасних викликів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Юридичні науки. Випуск 1. 2024. С. 9–13.
3. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#Text>.
4. Стратегія інформаційної безпеки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n14>.
5. Кононенко В.П., Здоровко С.С., Корольова А.Є. Інформаційна безпека як стан. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія Право. Випуск 76: частина 2. С. 244–250.
6. Терзі О. О. Принципи забезпечення інформаційної безпеки держави: досвід України та зарубіжних країн. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 51–57.
7. Проект Закону України «Про засади інформаційної безпеки України», внесений народними депутатами України: І. М. Стойком (реєстр. № 390),

О. І. Кузьмуком (реєстр. № 041), Ю. М. Сиротюком (реєстр. № 214) URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JG3TH00A?an=31>

8. Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23 лютого 2006 р. № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>

Кривицький Юрій Віталійович,
завідувач кафедри теорії, історії та філософії права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ВСТУП ДО МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ

*Усе має бути зроблено настільки просто,
наскільки це можливо, але не більше¹*

Розвиток вітчизняного правознавства зумовлений інтеграційними і глобалізаційними процесами, що відбуваються в Європі та світі, його переходом від методологічного монізму до світоглядно-методологічного плюралізму. Це у свою чергу викликає необхідність концептуального перегляду традиційних уявлень про праводержавні закономірності, а також поглибленого осмислення ролі юридичної науки в новітньому суспільстві. Ґрунтовне пізнання правових і державних явищ, визначення принципів орієнтирів подальшого поступу правознавства є найважливішим напрямом наукових досліджень, основою ефективності яких має бути методологія правознавства. Саме тому формування методологічної системи є першочерговим завданням сучасної юриспруденції. Особливо важливі ці питання для української правової науки [1, с. 5].

Загальноновизнано, що методологічні дослідження – необхідна умова розвитку науки. На зламах історії, в умовах кризових викликів остання завжди повертається до методологічних питань [2, с. 11–12]. Вони істотно актуалізуються в періоди суспільних реформ, докорінних трансформацій системи цінностей, світоглядних основ та орієнтирів соціуму. Адекватність опрацювання економічних, культурних, політичних і соціальних перетворень, результативність досліджень нових правових реалій повинні базуватися на сучасній системі теоретичних уявлень, сформованих у результаті перегляду філософських засад і методів наукового пізнання права [3, с. 10].

Оновлення юридичної методології, окрім антропологізації, глобалізації й деформалізації, детерміноване процесами глокалізації, локалізації, правової глобалізації, кризою низки міжнародних правових принципів, норм, інститутів, руйнуванням правових засад міжнародної безпеки, суттєвим підвищенням

¹ Ейнштейн (нім. Einstein) Альберт (1879–1955 рр.) – німецький та американський фізик, громадський діяч-гуманіст.